

Ба шурои диссертатсионии 6D.KOA-003-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025, ш. Душанбе, к. Буни Ҳисорак, бинои таълими 7)

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Давлатзода Меҳроҷиддин Хайриддин дар мавзуи “Такмили низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ: назария, методология ва амалия”, барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.08 – Баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит

Дар шароити муосири ҷаҳонишавии иқтисодиёт, масъалаи такмили низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ аҳаммияти хосса пайдо кардааст. Баҳисобгирии муҳосибӣ ҳамчун воситаи муҳими таъминкунандаи шаффофият ва таҳлили самараноки хароҷоти давлатӣ, имконият медиҳад, ки истифодаи мақсаднок ва муассири маблағҳои буҷетӣ зери назорат гирифта шавад. Ҳамзамон, аудит ҳамчун унсури зарурии низоми назорати молиявӣ, дар муайян кардани хатоҳо, сӯистифодаҳо ва баланд бардоштани сатҳи эътимоднокии маълумоти молиявӣ нақши калидӣ мебозад.

Мушоҳидаҳо нишон медиҳанд, ки дар раванди татбиқи ислоҳоти молиявӣ ва гузариш ба стандартҳои байналмилалӣ, низоми баҳисобгирӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар ҳаммаи кишварҳои рӯ ба рушд бо як қатор мушкилот рӯ ба рӯ мебошад. Аз ҷумла, сатҳи пасти тахассуси кадрҳо, нокифоягии зерсохторҳои технологӣ, набудани методологияи ягона ва номукаммалии заминаи ҳуқуқӣ аз монеаҳои асосӣ ба ҳисоб мераванд.

Аз ин лиҳоз, зарурият ба амал меояд, ки таҳқиқоти назариявӣ ва амалӣ ҷиҳати такмил ва мутобиқсозии низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ анҷом дода шавад.

Дар автореферати диссертатсия масъалаҳои назариявӣ ва амалии такмили низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ тақия ба таҳқиқотҳои олимони ватанӣ ва хориҷӣ таҳқиқ гардидааст, ки дар шароити кунунии рушди иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ниҳоят муҳим арзёбӣ мегардад.

Қайд гардидааст, ки имрӯз яке аз вазифаҳои муҳимтарини буҷет аз нав тақсим кардани даромад бо мақсади қонеъ гардондани эҳтиёҷоти аҳолии мамлакат ба чунин неъматҳои ҷамъиятӣ, монанди маориф, нигоҳдории тандурустӣ, амният, инфрасохтор ва ғайра мебошад. Дар ин замина буҷет ҳамчун воситаи таъмини тақсими одилонаи захираҳо ва ба ҳадди камтарин расонидани нобаробарии иҷтимоӣ хизмат мекунад. Низоми андоз, хароҷоти дастгирии иҷтимоӣ, кӯмакҳо ва мусоидати молиявӣ ба соҳаҳои иқтисодию иҷтимоӣ, ки ба дастгирии давлатӣ эҳтиёҷ доранд, муҳимтарин унсурҳо ва воситаи сиёсати буҷет мебошанд (сах.14).

Муаллиф дар қадвали 1.1 ба таҳқиқи «таъсири осори илмӣ муттафакирони аҳли Шарқ дар ташаккули заминаҳои баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит» таваҷҷуҳ намуда, дар асоси нигоҳи олимони гуногуни соҳа қайд менамояд, ки таъсири қаринаи таърихӣ, ки хусусиятҳои низомҳои молиявиро дар мамлакатҳои муосир муайян мекунад, барои таҳқиқи масъалаҳои ташаккул ва рушди низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ аҳамияти хеле зиёд дорад. Барои Ҷумҳурии Тоҷикистон, чун дигар мамлакатҳои Осиёи Марказӣ, мероси мактаби иқтисодии тоҷикӣ-форсӣ ва исломӣ омили муҳиме ба шумор меравад, ки дар ташаккул ва густариши равишҳои назорати молиявӣ ва идораи захираҳои давлатӣ таъсири назаррас гузоштааст. Тафаккури иқтисодии аҳли Шарқ, ки аз ҷониби донишмандон, аз қабиле Ибни Халдун, Абу Юсуф,

Абу Ҳанифа ва дигар намояндагони илм ва фарҳанги Шарқ таҳия карда шуда буд, ғояҳо ва мафҳумҳои муҳими назариявиро оид ба андозбандии одилона, азнавтақсимкунии босамари захираҳои молиявӣ (буҷет) ва назорати давлатӣ пешниҳод кардааст (саҳ.18-23).

Дар автореферати диссертатсия қайд гардидааст, ки дар шароити рақамикунонии идоракунии давлатӣ воситаҳои рақамӣ ва таҳлилӣ ба чузъи ҷудонашавандаи аудити муосир табдил меёбанд. Истифодаи онҳо имкон медиҳад, ки дақиқӣ, амиқӣ ва самаранокии санҷишҳои аудиторӣ хеле баланд гардад, инчунин гузариш аз таҳлили баъдина (ретроспективӣ, таърихӣ) ба назорати фаъоли истифодаи маблағҳои буҷетӣ ба амал ояд. Ин махсусан барои Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки таъмини шаффофияти баҳши давлатӣ яке аз вазифаҳои аввалиндараҷаи сиёсати иҷтимоию иқтисодӣ мебошад, дахл дорад (саҳ.42-43).

Дар баробари ҳаммаи ин комёбиҳо ба назари мо автореферат дорои якчанд норасоӣҳо низ мебошад, аз он ҷумла:

1. Дар автореферат асоснок нагардидааст, ки истифодаи тавсияҳои рисола дар амал барои такмили низоми муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ чӣ натиҷаҳои мусбӣ ва манфӣ меорад;

2. Аз натиҷаи таҳқиқот муайян намудан душвор аст, ки ҳамкориҳои судманди кишварҳои Осиёи Марказӣ ва Ҷумҳурии Тоҷикистон дар доираи такмили низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ дар кадом сатҳ қарор дорад.

Дар маҷмуъ норасоӣҳои ошкоршуда, сифати аслии таҳқиқоти анҷомдодашударо коста намегардонад.

Хулоса, таҳқиқоти диссертатсионии Давлатзода Меҳроҷиддин Хайриддин дар мавзуи “Такмили низоми баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудити маблағҳои буҷетӣ: назария, методология ва амалия”, кори илмӣ анҷомдодашуда арзёбӣ гардида, ба талаботҳои бандҳои шиносномаи феҳристи ихтисосҳои КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз

рўйи ихтисоси 08.00.08 – Баҳисобгирии муҳосибӣ ва аудит мутобиқат карда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои иқтисодӣ аз рўйи ихтисоси пешниҳодшуда мебошад.

**Тақриздиханда,
доктори илмҳои иқтисодӣ,
профессори кафедраи
«Аудит»-и Донишгоҳи
давлатии иқтисодӣ Тошкент,
Ҷумҳурии Ўзбекистон**

Хасанов Б.А.

100066, шаҳри Тошкент, кучаи Ислон Каримов, 49.
Тел.: (99871) 239-28-72; факс: (99871) 239-43-51,
e-mail: tdiu@tsue.uz.